

SPIRITUALITATE

Agonia și salvarea limbii române

Eugen Munteanu
Lexicologie biblică românească
 Editura Humanitas, 2008

Heidegger credea că limba este „păstorul ființei“. Altfel spus, rezervorul nostru de inteligență sintetică, discernământ analitic, inspirație estetică și sensibilitate metafizică depinde de felul în care mînuim cuvintele. Adjectivul îți oferă accesul la nuanțele realității fixe; adverbul rafinează percepția devenirii; substantivul poate relativiza orice sinonimie aparentă; verbul definește logica argumentării – și așa mai departe. Spre deosebire de animale, potopite de strigătul nevoilor primare, omul alege ce să spună, cînd să tacă și cum să vorbească. Un om educat se deosebește prin faptul că are mai multe referințe lexicale, intuiește etimologii, se remarcă prin *witz* ori se răsfață în arta calamburului, locuind tihnit în patria limbii (de unde și confesiunea poetului Nichita: „sînt poliglot de limba română“).

Cum stăm astăzi cu exprimarea, în plină eră a transparenței multimedia? Cititorii vor pune singuri diagnosticul culturii noastre scrise, atunci cînd vor vedea gazetari ai unui „ziar de elită“ lansînd, de-a lungul ultimilor ani, astfel de titluri: „Zeus și pulimea“ sau „Căpșunarii nu se mai sparg în figuri cînd vin în țară“. Pe lîngă argoul buruienos, întîlnim zilnic dezacordurile gramaticale din discursul politicienilor sau hibridul „romglez“ din graiul oamenilor de afaceri (care investesc în orice „fereastră de oportunitate“ sau „locatie strategică“).

Ce ar fi de făcut? Pe lîngă deschiderea frecventă a dicționarelor și întîlnirea cu marii clasici ai literaturii, am putea explora mai adînc memoria culturală a limbii noastre. Este propunerea

făcută de Eugen Munteanu în excelentul volum *Lexicologie biblică românească* apărut la Editura Humanitas. Cunoscut latinist (traducător din Sf. Augustin, Toma d'Aquino sau *Carmina Burana*), profesorul ieșean își propune să demonstreze această teză foarte clară: „aportul limbilor clasice scrise (greaca, slavona, latina) la constituirea variantei literare a limbii române a fost vast și profund“.

Pentru a oferi un singur exemplu, distincțiile subtile între „a face“, „a crea“, „a zidi“, „a plăsmui“ sau „a edifica“ ne scapă atunci cînd ignorăm istoria traducerilor și comentariilor cărții Genezei. La fel, tentația arhaizării forțate a textelor liturgice – resimțită și astăzi în anumite cercuri monahale – nu poate fi contracarată decît printr-o asiduă cercetare a semanticii diacronice proprie celor mai importante concepte teologice. Eugen Munteanu ne propune urmarea unui parcurs labirintic între contribuțiile Fraților Greceanu la traducerea *Bibliei de la București* (1688) și faimoasa polemică dintre Ion Heliade Rădulescu și mitropolitul Andrei Șaguna în jurul dezbaterii traductologice: „Dacă Heliade s-a dovedit clarvăzător în chestiunea grafiei și în privința rosturilor normării lexicale și a evoluției limbii literare române, stilul biblic românesc a evoluat totuși, pînă acum, în direcția conservator-tradiționalistă preconizată de Șaguna“.

La fel de lămuritoare sînt contribuțiile profesorului Munteanu în marginea unor dezbateri foarte recente, cum ar fi „Inconsecvența ortografică cu motivație confesională: I(i)sus H(ch)ristos“. Constatăm așadar că, după mai bine de patru secole de la primele traduceri făcute din *Vecbiul* și *Noul Testament*, controversalele între membrii breslei rămîn foarte vii și intens disputate (vezi recenta discuție în jurul volumului *Ancoratus* de Sf. Epifanie al Salaminei, publicat de Editura Polirom).

Pentru a combate atît sărăcia lexicală din zona profană, cît și rigiditatea opțiunilor traductologice din sfera limbajului sacru, este indispensabilă citirea acestui excepțional volum al profesorului Eugen Munteanu.

Mihail Neamțu

58, 50 lei